З англійської переклали Олександр Коваленко та Володимир Курбатов[44]

Так було написано на вивісці. Тім Кармайкл, який працював у газеті, що спеціалізувалась на економіці, і підробляв, постачаючи сенсаційні й неправдиві статті до бульварних газет, не відчув чогось особливого у тому. що напис був задом наперед. Він гадав, що то дешевий рекламний трюк, який дуже рідко зустрічається на Парк-авеню, де вітрини магазинів вирізняються своєю класичною респектабельністю. І це його дратувало.

Він промурмотів щось сам до себе. микаючи вітрину, але раптом повернувся і підійшов ближче. Спокуса осягнути зміст написаного була велика, хоча його роздратування зростало. Кармайкл стояв перед вітриною, задерши голову, і подумки повторював: "Ми маємо те, що вам треба". Як так?

Напис було набрано невеликими літерами на чорній стрічці, що перетинала вузьке вікно вітрини. Унизу була шибка з гнутого просвітленого скла. Крізь вікно Кармайкл зміг розгледіти шматок білого оксамиту з кількома предметами, дбайливо розкладеними на ньому. Іржавий цвях, лижа і діамантова тіара. Це нагадувало декор у стилі Сальвадора Далі для Картьє чи Тіффані[45].

"Ювелірна крамниця? — подумки запитав Кармайкл. — Але до чого тоді: "Те, що вам треба"?

В його уяві одразу постали мільйонери, які страждають від неможливості знайти підхоже намисто з перлів, багаті спадкоємниці, що проливають гіркі сльози у пошуках зірчастих сапфірів. Принцип торгівлі предметами розкоші полягає в тому, що треба спарувати примхливий попит з пропозицією; дуже небагатьом потрібні діаманти. Лише вони хочуть і можуть дозволити собі купити їх.

"А може тут продають казкових джинів у пляшках, — гадав Кармайкл, — чи чарівні палички? Принцип той самий, що й в атракціонах на Коні-Айленді. Пастка для легковірних. Закликальник перед дверима, і народ платитиме свої десятицентовики і валом сунутиме до крамниці. За два центи…"

Того ранку він був у поганому гуморі і довколишній світ викликав у нього відразу. Його вабила перспектива знайти козла відпущення, а наявність репортерського посвідчення певною мірою її розширювала. Кармайкл відчинив двері й увійшов до крамниці.

Це таки була Парк-авеню. Ніяких сумнівів. Усередині ані прилавків, ні скляних шаф зі зразками. Ця крамниця могла б правити за картинну галерею, бо на стінах висіло кілька картин, написаних олійними фарбами. Кармайкла вразило те, Що атмосфера розкоші сполучалася тут з духом нежилого приміщення.

З-за чорної завіси вийшов високий чоловік із ретельно зачесаним білим, як сніг, волоссям, рум'яним, здоровим обличчям і блакитними очима. Йому було років шістдесят. Вдягнений він був у дорогий, але невипрасуваний твідовий костюм, що дисонував з декором крамниці.

— Доброго ранку, — привітався чоловік і швидким поглядом окинув одяг Кармайкла. Видно, він був трохи здивований. — Бажаєте скористатися з моїх послуг?

— Можливо, — Кармайкл відрекомендувався і показав своє репортерське посвідчення.

— Еге! Мене звуть Теллі. Пітер Теллі.

— Я побачив вашу вивіску.

— Ну то й що?

— Наша газета постійно шукає замовників реклами. Досі я не помічав вашої крамниці…

— Я тут уже багато років, — відказав Теллі.

— Це картинна галерея?

— Та ні.

Двері відчинилися. Зайшов рум'янолиций чоловік і сердечно привітав Теллі. Впізнавши відвідувача, Кармайкл відчув, що крамниця швидко виросла в його очах. Рум'янолиций чоловік був значною персоною, дуже значною.

— Я прийшов зарано, містере Теллі, — промовив він, — але мені не хотілося відкладати.

— Чи мали ви час дістати те, що мені потрібно?

— Так. Ця річ у мене. Зачекайте хвилину. — Теллі зник за ширмою, виніс невеликий, акуратно загорнутий пакунок і дав його рум'янолицьому чоловіку.

Той простягнув чек — Кармайкл встиг помітити суму і мало не ахнув від здивування — і вийшов. Його автомобіль стояв тут же.

Кармайкл підійшов до дверей, виглянув на вулицю. Рум'янолиций чоловік був явно збуджений. Водій з флегматичним виглядом чекав, поки той квапливо розгортав пакунок.

— Навряд чи мені потрібна реклама, містере Кармайкл, — озвався Теллі. — У мене добірна клієнтура, дбайливо підібрана.

— Може вас зацікавить наш щотижневий економічний бюлетень.

Теллі ледве утримався від сміху.

— Не думаю. Це за межами моїх інтересів.

Рум'янолиций чоловік врешті розгорнув пакунок і видобув з нього яйце. Наскільки Кармайкл міг бачити зі свого спостережного пункту коло дверей, то було звичайнісіньке яйце. Та його власник дивився на нього майже з обожнюванням. Якби навіть уявити собі, що всі кури на землі повимирали років десять тому, то й тоді б чоловік так не радів тому яйцеві. На вкритому флоридською засмагою обличчі з'явився вираз глибокої полегкості.

Він сказав щось водієві, й машина, тихо рушивши з місця, щезла з очей.

— Ви торгуєте сільгосппродуктами? — спитав Кармайкл.

— Ні.

— Тоді, може, ви скажете мені, у чому полягає ваш бізнес?

— Я б радше утримався, — відказав Теллі. Кармайкл відчув — пахне сенсацією.

— Звісно, я міг би дізнатись про вас через Раду Підприємців…

— Ви не змогли б.

— Чому? Їм було б цікаво знати, що яйце, яке ви продали одному з покупців. обійшлось йому в п'ять тисяч доларів.

— Коло моїх клієнтів настільки обмежене, що я просто змушений призначати високу ціну. Гм, а чи знаєте ви — один з китайських мандаринів прославився тим, що був готовий платити тисячі срібних монет за яйця, якщо було доведено їхнє стародавнє походження.

— Той чоловік не китайський мандарин, — заперечив Кармайкл.

— Ну, досить. Як я вже казав, мені не потрібна реклама.

— Гадаю, що ви помиляєтесь. Я деякий час займався рекламою. вивіска написана задом наперед, а це і е звичайний рекламний трюк.

— Тоді ви не психолог, — зазначив Теллі. — Просто я можу дозволити собі задовольнити власні примхи. Протягом п'яти років я щодня дивився на цю вітрину зсередини і читав напис ззаду наперед. Це дратувало мене. Чи ви знаєте як дивно починає виглядати слово, якщо на нього довго дивитися? Будь-яке слово. Воно перетворюється на щось непідвладне людській мові, Тож, виявилося, що у мене через цей напис починається невроз. Читання ззаду наперед не має ані найменшого сенсу, проте я продовжував читати і намагався зрозуміти зміст. Коли ж я став повторювати про себе "Аберт мав ощ, ет омєам им" і шукати філологічні похідні, то покликав оформлював вітрин. А люди, яким потрібен мій товар, ходять сюди й далі.

— Їх не багато, — проникливо мовив Кармайкл. — Ми з вами на Парк-авеню. А утримувати тут крамницю — це коштує дуже дорого. Ніхто з тих, що мають низькі прибутки, та й середні також,9 сюди не зайде. Отож, ви маєте справу з верхами.

— Так, — погодився Теллі, — ви маєте рацію.

— І ви не скажете мені в чому полягає ваш бізнес?

— Я радше утримаюсь.

— Що ж, я спробую довідатись. Це можуть бути наркотики, порнографія, переховування особливо цінного краденого…

— Дуже схоже, — спокійно зазначив містер Теллі. — Я купую крадені коштовності, ховаю їх в яєчному шкаралупинні і спродую своїм клієнтам. Або, можливо, те яйце було повне мініатюрних порнографічних листівок… На все добре, містере Кармайкл.

— До побачення, — Кармайкл вийшов.

У нього було багато справ, але досада їх переважила. На кілька годин він став детективом стежачи за крамницею містера Теллі, і результати були досить-таки задовільні. Він бачив усе, але нічого не зміг збагнути.

Наприкінці дня він знову зайшов до містера Теллі.

— Зачекайте хвилину, — звернувся він до власника крамниці, який зустрів його не дуже привітно. — З усього видно, що я міг би стати вашим клієнтом.

Теллі засміявся.

— Чому ж ні? — Кармайкл стис губи. — Звідки вам відомо скільки у мене на банківському рахунку? Чи, може, у вас суворо обмежене коло клієнтів?

— Ні, але…

Кармайкл швидко провадив:

— Я провів невелике розслідування і прослідкував за вашими клієнтами. Так, я стежив за ними. І я з'ясував, що вони купували у вас.

Вираз обличчя Теллі змінився.

— Справді?

— Справді. Вони поспіхом розгортали свої невеликі згортки. Тож я встиг помітити, що в них; Кілька речей я не зміг роздивитися) але побачив достатньо, щоб удатися до законів логіки, містере Теллі. Ось висновок: ваші покупці не знають, що вони придбали у вас. Це щось на зразок кота в мішку. Декілька разів вони були дуже здивовані. Приміром, чоловік, який розгорнув пакунок й знайшов у ньому стару газетну вирізку. А що ви скажете про сонцезахисні окуляри? Чи про револьвер? Між іншим, можливо незареєстрований. І діамант-мабуть штучний, бо завеликий.

— М-м-м… — промимрив містер Теллі.

— Я, звісно, підбори на ходу не зриваю, але маю добрий нюх на сенсації. Так чи інакше, а більшість ваших клієнтів — великі цяці. І чому жоден з них не заплатив, як той перший покупець, якого я зустрів тут вранці?

— Уся справа побудована на довір'ї, — мовив Теллі. — У мене своя етика. Я повинен чинити так, щоб мати чисте сумління. Це — відповідальність Розумієте, я продаю свої товари з гарантією. Виплата провадиться тільки після того, як товар задовольнив покупця.

— Тож яйце, сонцезахисні окуляри, пара рукавичок — гадаю, вони задовольнили ваших клієнтів. Газетна вирізка. Револьвер. І діамант. За яким принципом ви добираєте товари?

Теллі промовчав.

Кармайкл посміхнувся.

— У вас є хлопчик на побігеньках. Ви його кудись посилаєте, і він повертається з пакунками. Можливо, він іде до бакалійника на Медісон-авеню і купує яйце. Або до ломбарду на Шостій авеню-за револьвером. Або... Та втім, я вже казав, що в будь-якому разі дізнаюся, в чому полягає ваш бізнес.

— І ви дізналися? — поцікавився Теллі.

— "У нас є те, що вам треба", — процитував Кармайкл. — Але як ви дізнаєтесь?

— Ви переходите до висновків.

— Я нажив собі головний біль — у мене не було сонцезахисних окулярів! — і я не вірю в чаклунство. Послухайте, містере Теллі, я по саму зав'язку ситий дивовижними маленькими крамницями, що продають незвичайні речі. Я дуже багато знаю про них — я писав про них. Чоловік іде вулицею і, раптом, його увагу привертає дивна крамничка, власник якої відмовляється обслуговувати його — він продає речі тільки ельфам — або таки продає йому подвійний магічний талісман. Пхе...

— Гм, — озвався Теллі.

— Гмукайте собі на здоров'я. Ви ж не можете перечити логіці. Або ви, займаєтесь старанно продуманим шахрайством, або це — маленька чарівна крамничка, а цьому я не вірю. Бо це не логічно.

— Чому ж ні?

— Через економічні фактори, — категорично заявив Кармайкл. — Припустімо, що ви володієте якимись надприродними таємницями — наприклад можете виготовляти телепатичні прилади. Гаразд. Тоді якого дідька виготовляти ці прилади, продавати їх і заробляти, таким чином,

собі на життя? Варто лише використати один такий пристрій, прочитати думки якогось маклера і придбати саме ті акції, що треба. Тут є якась загадка — якщо ви такий усезнаючий, то для чого вам ця крамниця? Навіщо вдавати з себе Робін Гуда?

Теллі промовчав.

— "Я часто запитував себе, чому виноторгівці купують вино вдвічі дешевше, ніж продають", — процитував Кармайкл. — Ну, а що купуєте ви? Мені відомо, що ви продаєте — сонцезахисні окуляри та яйця.

— Ви допитлива людина, містере Кармайкл, — пробурмотів Теллі. — Вам ніколи не спадало на думку, що все це вас не стосується?

— Я міг би стати вашим клієнтом. — повторив Кармайкл. — Що ви скажете на це?

Теллі пильно глянув на нього своїми холодними блакитними очима. В них засвітилося щось нове. Він стис губи і спохмурнів.

— Я не подумав про таку можливість, — визнав він. — Що ж, за певних обставин це можливо. Вибачте, я на хвилину залишу вас.

— Звичайно, — погодився Кармайкл.

Теллі пройшов за завісу. Надворі машини мляво сунули уздовж Парк-авеню. Чим нижче сонце хилилося до заходу за Гудзоном, тим глибші сині сутінки западали на вулиці, дерлися вгору по барикадах будівель. Кармайкл уперся очима в напис — МИ МАЄМО ТЕ, ЩО ВАМ ТРЕБА — і посміхнувся.

У задній кімнаті Теллі припав очима до візиру бінокуляра і закрутив верньєр. Він повторив операцію кілька разів. Потім, кусаючи губу. — в

нього була добра душа — покликав посильного і віддав розпорядження. Після цього він повернувся до Кармайкла.

— Ви — мій клієнт, — сповістив він. — Але за певних умов.

— Маєте на увазі стан мого банківського рахунку?

— Ні, — відповів Теллі. — Я надам вам пільги. Збагніть одну; річ: у мене дійсно є те. що вам треба. Ви не знаєте, а я знаю, що вам треба. І коли це трапиться — гаразд, я продам саме те, що вам треба, скажімо, за п'ять доларів.

Кармайкл потягнувся до гаманця. Теллі спинив його.

— Заплатите, коли будете задоволені. І ще одне — гроші, то лише номінальна частка плати. Є й інша. Якщо покупка задовольнить вас, пообіцяйте ніколи не наближатися до моєї крамниці і ніде не згадувати її.

— Зрозуміло, — повільно відказав Кармайкл.

Його теорії дещо змінилися.

— Вам не доведеться довго чекати — ага, ось і він.

Дзвоник сповістив, що повернувся посильний. Теллі вибачився і вийшов. Невдовзі він повернувся з дбайливо загорненим пакунком і тицьнув його Кармайклові в руки.

— Тримайте це при собі. — наказав Теллі. — На все добре.

Кармайкл кивнув, поклав пакунок до кишені й вийшов. Почуваючи себе багатієм, він узяв таксі і вирушив до відомого йому бару. Там, при

тьмяному світлі, він розгорнув пакунок. Хабар, вирішив він. Теллі заплатив йому, щоб змусити мовчати про своє діло, хоч яке воно там є. Добре, живи сам дай жити іншим. Цікаво скільки…

Десять тисяч? П'ятдесят тисяч? Який у нього розмах?

Він розкрив довгасту картонну коробку. Там, загорнуті у цигарковий папір, лежали ножиці, їхні леза були сховані у клеєні картонні піховки. Кармайкл тихо лайнувся. Випив своє віскі з содовою і замовив ще одне, але не торкнувся його. Подивившись на годинник, він вирішив, що крамниця на Парк-авеню вже зачинена і містер Теллі пішов.

"…вдвічі дешевше, ніж продають", — згадав Кармайкл. — Може це ножиці Атропи[46]. Нісенітниця". — Він дістав ножиці з піховок і поклацав ними.

Нічого не сталося. Вилиці Кармайкла спаленіли. Він сховав ножиці у піховки і поклав до бічної кишені пальта. Звичайнісіньке шахрайство!

Він вирішив завітати до Пітера Теллі наступного дня.

А тим часом? Він згадав, що домовився повечеряти з однією із дівчат редакції, заплатив за віскі й поспіхом вийшов. Надворі стемніло, з парку дув холодний північний вітер. Кармайкл щільніше закутав шию шарфом і зупинив таксі.

Його пекла досада.

За півгодини худорлявий чоловік із сумними очима — Джері Ворт, один з помічників редактора — знайшов його в барі, де Кармайкл гаяв час.

— Чекаєш Бетсі? — запитав Ворт, кивнувши в бік ресторану. — Вона попрохала мене передати, що не зможе прийти. Термінова стаття.

Вибачається і все таке. Де тебе носило сьогодні? Я трохи запарився. Давай вип'ємо.

Вони налягли на житнє віскі. Кармайкл уже добряче був напідпитку. Його вилиці ще більше почервоніли, а обличчя спохмурніло.

— Те, що вам треба, — промовив він. — От, клятий дурисвіт…

— Га?

— Нічого. Допивай. Я оце щойно вирішив посадити одного чолов'ягу в калошу. Якщо зможу.

— Ти мало сам не сів в калошу. Ті дані щодо копалень…

— Яйця. Окуляри!

— Я вирятував тебе з біди…

— Помовч, — наказав Кармайкл і замовив іще по одній.

Щоразу, коли він відчував тягар ножиць у кишені, його губи ворушилися. Після п'ятої чарки Ворт жалібно протягнув:

— Я не проти того, щоб робити людям добро, але мені хотілося б розповісти про це.

А ти мені не даєш. Мені хочеться лише трохи вдячності.

— Гаразд, розповідай, — погодився Кармайкл. — Давай, вихваляйся. Кому це заважає?

Ворт був задоволений.

— Дані щодо копалень — ось у чому штука. Тебе не було сьогодні в редакції, та я перехопив їх. Звіривши з нашими даними, я помітив, що твоя інформація про "Транс-Стіл" була геть неправильна. Якби я не виправив цифри, то так би воно й потрапило до набору…

— Що?

— "Транс-Стіл". Вони…

— О-ох, бовдуре, — простогнав Кармайкл. — Я знаю, що мої дані не збігаються з редакційними. Я хотів написати доповідну, щоб їх виправили. У мене власне джерело інформації. Чого ти лізеш не у свої справи?

Ворт закліпав очима.

— Я хотів допомогти.

— Акції могли б зрости на п'ять доларів, — сказав Кармайкл. — Після довгих пошуків я таки докопався до надійних джерел інформації… Послухай, чи матеріал уже підписаний до друку?

— Не знаю. Мабуть. що ні. Крофт ще вичитував гранки…

— Чудово, — вигукнув Кармайкл. — Наступного разу… — Він підтягнув шарф, підхопився з місця й попрямував до виходу; за ним плентався протестуючий Ворт.

За десять хвилин вони дісталися до редакції й дізналися від Крофта, що гранки вже передали до друкарні.

— Ну то й що? Чи було… До речі, де тебе носило сьогодні?

— Клеїв дурня, — огризнувся Кармайкл і пішов геть.

Вечірня прохолода не тверезила, суміш житнього віскі з простим давалась взнаки. Похитуючись, стежачи, як колихається тротуар, він стояв на бровці і роздумував.

— Пробач, Тім, — озвався Ворт. — Але вже дуже пізно. Нічого страшного не сталося.

Використати редакційні дані — це дуже правильно.

— З мене досить, — прорвало Кармайкла. — Огидний нікчема…

Він був п'яний і злий. В раптовому пориві зупинив таксі й помчав до друкарні. Збентежений Ворт супроводив його.

У приміщенні друкарні панував мірний стукіт. Монотонне погойдування в таксі викликало у Кармайкла приступ нудоти, боліла голова, і алкоголь шумував у крові. Гаряче повітря і запах фарби викликали відразу. Великі лінотипи гуркотіли й лящали. Навколо них метушилися люди. Все це скидалося на кошмарний сон, Кармайкл зсутулив плечі і непевною ходою рушив уперед, коли щось шарпнуло його назад і почало душити.

Ворт пронизливо закричав. На його обличчі була гримаса п'яного жаху. Він безпорадно розмахував руками.

Все діялось як у кошмарному сні. Кармайкл побачив, що сталося. Кінці його шарфу потрапили в рухомий механізм, котрий невблаганно підтягував його до металевих зубців колінвалу. До нього бігли люди. А кругом лунав оглушливий гуркіт і брязкіт. Кармайкл учепився руками в шарф.

— …ножа! Розрізати його! — кричав Ворт.

Алкоголь притупив гостроту сприйняття дійсності, і це врятувало Кармайкла. Тверезий, він був би безпорадний у паніці. Щоправда, йому було важко зібратися з думками, але коли це вдалося, вони були ясні й зрозумілі. Він згадав про ножиці і засунув руку в кишеню. Витяг їх з картонних піховок і заходився квапливо краяти шарф.

Шмат білого шовку щез між зубцями машини. Кармайкл помацав решткки шарфу на своїй шиї і силувано засміявся.

Містер Пітер Теллі сподівався, що Кармайкл до нього більше не прийде. Ряди імовірності вказували на два можливі варіанти; в одному з них — усе гаразд, а в іншому…

Наступного ранку Кармайкл завітав до крамниці й простягнув п'ять доларів. Теллі взяв гроші.

— Дякую. Ви могли надіслати мені чек.

— Так. Але я не мав би змоги дізнатися те, що мене цікавить.

— Ні. — відказав Теллі і зітхнув. — Ми домовились, чи не так?

— Ви засуджуєте мене? — спитав Кармайкл. — Минулого вечора… Ви знаєте, що сталося?

— Так.

— Яким чином?

— Що ж, можу розповісти, — сказав Теллі. — Однаково ви б дізналися. Напевно дізналися б.

Кармайкл кивнув, сів і припалив сигарету.

— Логічно. Ви ніяк не могли зорганізувати цей невеличкий нещасний випадок. Бетсі Хоуг вирішила не прийти на побачення ще зранку. До того, як я бачився з вами. Це започаткувало цілу низку подій, що призвели до нещасного випадку. Отже, ви заздалегідь знали про те, що станеться.

— Знав.

— Передбачення?

— Спецпристрій. Я побачив, що вас може удавити машина…

— Мається на увазі втручання в майбутнє?

— Звичайно, — погодився Теллі, його плечі важко опустилися. — Існує безліч можливих варіантів майбутнього. Різні ряди ймовірності. Все залежить від наслідків різних криз, в міру того як вони виникають. Я фахівець з електроніки. Кілька років тому, майже випадково, я натрапив на принцип бачення майбутнього.

— Як?

— В основному використовується індивідуальне наведення на кожну людину. Заходячи до крамниці, ви потрапляєте в промінь мого пристрою. Він міститься в задній кімнаті. Повертаючи верньєр, я перебираю можливі варіанти в майбутньому. Інколи їх багато. А інколи — лише кілька. Так наче в ефірі — часом радіостанцій мало. Я дивлюсь у свій прилад, бачу, що вам треба, і даю цю річ.

Кармайкл випустив дим через ніс. Примруживши очі, він розглядав сизі кільця.

— Ви простежуєте все життя людини в трьох, чотирьох чи більше варіантах?

— Ні, — відказав Теллі. — Я відрегулював свій пристрій так, що він реагує на кризисні криві. Коли такі зареєстровані у людини, я простежую їх далі й виявляю можливі варіанти безпечної й вдалої протидії.

— Сонцезахисні окуляри, яйце, і рукавички…

— Містер… е-е… Сміт — один з моїх постійних клієнтів. Коли з моєю допомогою він успішно долає кризу, то повертається знову, для чергового обстеження. Я визначаю його наступну кризу і забезпечую всім, що знадобиться для її подолання. Я дав йому вогнезахисні рукавички. Приблизно через місяць виникне ситуація, де йому доведеться — такі будуть обставини — мати справу з шматком розплавленого металу. А він художник. Його руки…

— Зрозуміло. Ваші передбачення не завжди пов'язані з порятунком людського життя.

— Ні. Тут важить не тільки життя. Порівняно незначні кризи можуть призвести, скажімо, до розлучення, неврозу, хибних рішень, і позбавити життя водночас сотні людей. Я ж гарантую життя, багатство і щастя.

— Ви альтруїст. Тільки чому людство не штурмує двері вашої крамниці? Чому у вас мало клієнтів?

— Я не маю ні часу, ні обладнання.

— Можна було б створити більше пристроїв.

— Більшість моїх покупців — люди грошовиті. Мені є за що жити.

— Ви могли б наперед повідомляти завтрашній рівень цін на біржі, якщо вам потрібні гроші, — сказав Кармайкл. — Ми повертаємося до

того ж самого питання. Якщо людина має магічну владу, то чому її задовольняє утримання якоїсь крамнички?

— Економічні причини. Терпіти не можу азартної гри.

— Це не буде азартною грою, — наголосив Кармайкл. — "Я часто запитував себе, чому виноторгівці купують..." Що це вам дає?

— Задоволення, — відповів Теллі. — Назвемо це так.

Кармайкл не був задоволений.

Він облишив запитання і перейшов до перспектив. Гарантія? Життя, здоров'я і щастя.

— Що станеться зі мною? Буде колись ще одна криза в моєму житті?

— Можливо. Але не обов'язково з небезпекою для життя.

— Отож, я постійний клієнт.

— Я не...

— Послухайте, — перебив Кармайкл. — Я не збираюсь шантажувати вас. Я заплачу. Я багато заплачу. Я не багатий, але я знаю, що означає для мене подібна послуга. Не хвилюйтесь...

— Не може бути...

— Перестаньте ж бо. Я не шантажист, чи щось подібне до нього. Я не погрожую вам розголосом, якщо це вас лякає. Я — звичайна людина, а не мелодраматичний лиходій. Я не становлю ніякої загрози. Що вас лякає?

— Так, ви — звичайна людина, — погодився Теллі. — Тільки…

— Чому ж ні? — провадив своєї Кармайкл. — Я не хочу вам набридати. З вашою допомогою я подолав одну кризу. Та колись буде ще одна. Я хочу отримати те, що буде потрібно в тій ситуації. Призначте будь-яку ціну. Я якось роздобуду грошей. Позичу їх, якщо буде необхідно, і більше ніколи не турбуватиму вас. Це — єдине, чого я у вас прохаю… Дозволити мені прийти, коли я подолаю кризу, і отримати те, що знадобиться наступного разу. Що тут негаразд?

— Нічого, — спокійно відказав Теллі.

— Ось що. Я — звичайна людина. У мене є дівчина. її ім'я Бетсі Хоуг. Я хочу з нею одружитися. Оселитися десь в сільській місцевості, виховувати дітей і мати впевненість у майбутньому. А що тут негаразд?

— Коли ви зайшли до цієї крамниці сьогодні, вже було надто пізно.

Кармайкл звів очі.

— Чому? — запитав він різко.

Подзвонили в двері чорного ходу. Теллі пройшов за ширму й майже відразу повернувся з згортком в руках. Він подав його Кармайклу. Кармайкл усміхнувся.

— Дякую. Вельми дякую. Як ви думаєте, коли може початися наступна криза?

— Через тиждень.

— Майте на увазі, якщо я… — Кармайкл розгорнув пакунок. Він витяг пару черевиків на пластиковій підошві і розгублено глянув на Теллі. — Черевики? Мені будуть потрібні черевики?

— Так.

— Я гадаю… — Кармайкл хвилювався. — Думаю, що ви не поясните чому?

— Ні, я не робитиму цього. Але намагайтеся взути їх. хоч куди б ви йшли.

— За це не хвилюйтесь. Я надішлю вам чек поштою. Можливо, мені знадобиться декілька днів. поки нашкребу грошенят, але я добуду їх. Скільки?

— П'ятсот доларів.

— Я надішлю вам чек сьогодні.

— Я волію не отримувати винагороду, поки клієнт не вдовольниться, — відказав Теллі. Він став ще стриманішим, погляд його блакитних очей був холодний і очужілий.

— Як знаєте, — озвався Кармайкл. — Я залишаю вас. Це треба відсвяткувати. Не бажаєте зі мною випити?

— Я не можу покинути крамницю.

— Ну, тоді бувайте. Ще раз дякую. Знайте, я не завдам вам ніякого клопоту. Я обіцяю. — Він повернувся й вийшов.

Дивлячись йому вслід, Теллі сумно і косо всміхнувся. Він не попрощався з Кармайклом. Цього разу.

Коли двері за ним зачинились, Теллі попрямував углиб крамниці і пройшов до кімнати, де містився його пристрій.

За десять років може статися безліч змін. Людина, яка має змогу, лиш простягнувши руку, здобути величезну могутність, може, змінитись і перетворитись за цей час з людини, яка не потребує її, в людину, яка її жадає — і заради цього ладна пожертвувати моральними цінностями.

Кармайкл довго не змінювався. Треба віддати йому належне: минуло аж десять років, перш ніж він зрікся всього того, чого його навчали з дитинства. Того дня, коли він уперше переступив поріг крамниці в ньому майже не було схильності до зла. Тиждень за тижнем, з кожним візитом, спокуса міцніла. Теллі, керуючися своїми мотивами, задовольнявся бездіяльністю, сидів і чекав на покупців, тримаючи грандіозні можливості, свого пристрою під покровом тривіальних операцій. А Кармайкл не був задоволений.

Тільки через десять років настав цей день, але, зрештою, він настав.

Теллі сидів у задній кімнаті, спиною до дверей. Він витягнувся у низькому старому кріслі-качалці лицем до пристрою. Пристрій мало змінився за десятиріччя. Все ще займав неповні дві стіни, і його бінокуляр виблискував під жовтими флюоресцентами.

Кармайкл зачудовано споглядав бінокуляр. Це був шлях до могутності, яку і не снив ніхто. Тільки це невелике вічко відокремлювало його від неймовірного багатства, влади над життям і смертю всіх живих. Між ним і дивовижним майбутнім стояв тільки цей чоловік, який вдивлявся в свій пристрій.

Здавалося, що Теллі не чув ні обережних кроків, ні скрипу мостин за спиною. Він не поворухнувся і тоді, коли Кармайкл звів зброю. Можна було припустити-він не здогадувався, що відбувалось, чому і від кого була загроза, як Кармайкл вистрілив йому в голову.

Теллі зітхнув, зіщулився і повернув верньєр. Він не вперше бачив у бінокуляр своє позбавлене життя тіло-одна з імовірних перспектив, — але спостерігаючи за падінням такої знайомої постаті, він щоразу відчував, як з майбутнього до нього долинає крижаний, подих.

Він одірвався від бінокуляра і відкинувся в кріслі, пильно, розглядаючи черевики на шорсткій підошві, що лежали поруч на столі. Теллі сидів нерухомо, вп'явшись очима в черевики, й подумки йшов за Кармайклом вулицею ввечері й завтра, назустріч критичному моменту, коли все буде залежати лише від стійкого положення ніг на платформі станції метрополітена під час прибуття поїзда, де Кармайкл буде стояти в один з днів наступного тижня.

Цього разу Теллі доручив своєму посильному купити дві пари черевиків. Годину тому він довго вагався, які черевики вибрати — на шорсткій чи слизькій підошві. Оскільки Теллі був гуманістом, то безліч разів те, чим він займався, викликало у нього огиду. Зрештою він вибрав для Кармайкла черевики на слизькій підошві.

Він зітхнув, знову потягся до візира бінокуляра і закрутив верньєр, щоб відтворити сцену, яку спостерігав до цього.

Кармайкл стояв на залюдненій платформі метро, де виблискувала масна волога пляма від розлитої кимось олії. На ногах у нього були черевики на слизькій підошві, що вибрав для нього Теллі. Натовп захвилювався і подався вперед, до краю платформи. Коли поїзд, гуркочучи, вилетів з тунелю, Кармайкл раптом посковзнувся і впав під колеса.

— Прощавайте, містере Кармайкл, — промимрив Теллі.

Це було прощання, яке він не вимовив, коли Кармайкл вийшов з його крамниці. Він сказав це з жалем, йому було жаль сьогоднішнього Кармайкла, який поки що не заслуговував такого кінця. Він не був негідником з мелодрами, чия смерть нікого не хвилює. Втім, сьогоднішній Кармайкл розплачувався за Кармайкла, яким той стане через десять років, — за все треба платити.

Не така то вже й добра річ мати владу над життям і смертю собі подібних. Пітер Теллі спізнав, що не така вже це добра штука — але він її мав. Він не шукав її. Йому здавалось, що пристрій виник майже випадково, досягши своєї надзвичайної довершеності завдяки його вправним пальцям і знанням.

Спочатку це бентежило його. Як слід застосувати цей пристрій? Які небезпеки і грандіозні можливості таїть у собі Око, що змогло заглянути за завісу майбутнього? Він ніс відповідальність за все, і вона була важким тягарем. Аж поки не знайшов відповіді на свої запитання. Але після цього тягар став ще важчим. Бо Теллі мав добре серце.

Він нікому не зміг розповісти справжню причину того, нащо він відкрив цю крамницю. Кармайклу він сказав, що задля втіхи. Дійсно, інколи він відчував глибоку втіху. Але в інших випадках — таких як цей — був тільки душевний біль і сором. Особливо сором.

"Ми маємо те, що вам треба". Тільки Теллі знав, що звернення було не до окремих людей, які відвідували крамницю. Займенник стояв у множині, а не в однині. Звернення стосувалося всього світу — світу, чиє б майбутнє, дбайливо і любовно, було перероблено під керівництвом Пітера Теллі.

Змінити головне річище майбутнього було нелегко. Майбутнє — це піраміда, що формується поволі, камінь за каменем, і Теллі повинен

змінювати його камінь за каменем. Для цього потрібні певні люди — люди, які б творили й будували, люди, яких необхідно оберігати.

Теллі давав їм усе, що було треба.

Звичайно, існували і люди, які мали лихі заміри. Їм Теллі також давав те, що треба було світові — їхню смерть.

Пітер Теллі не жадав цієї страшної влади. Але ключ попав у його руки, і йому стало духу не передати цього ключа нікому із смертних. Траплялось, що він помилявся.

З того часу, як йому на думку спала метафора, він почувався дещо впевненіше.

Ключ від майбутнього. Ключ, який він тримав у своїх руках.

Згадуючи про це, він відкинувся в кріслі, щоб дотягтися до старої, досить-таки пошарпаної книги. Та відразу відкрилася на потрібній сторінці. Губи Пітера Теллі ворушилися; сидячи в задній кімнаті своєї крамниці на Парк-авеню, він у котрий уже раз перечитував давно знайомий текст. "І ще скажу я тобі, що нарікаю тебе Петром… І я дам тобі ключі від царства небесного…"